

Van idee tot project

Van 10 jaar A&O-bestaan tot verdere profilering

Beschrijving van het project Kwaliteit en Toekomst van Arbeids- en Organisatiedeskundigen

Paul Baart, Charles Engelen, Tamara Raaijmakers

Maart 2005

Samenvatting

Dit artikel beschrijft hoe een idee uitgroeit tot een project met een hoge participatiegraad. Aanleiding voor het project is het 10-jarig bestaan van het vakgebied Arbeids- en Organiseatiekunde en de gelijknamige A&O-deskundige. Het idee bestond eruit de A&O-deskundige en het vakgebied verder te profileren en te onderbouwen. Vergelijkbaar met de werkwijze van de A&O-deskundige heeft het idee zich gaandeweg ontwikkeld (developping by doing) en is de uitvoering op een projectmatige manier aangepakt. Waarbij het een project voor en door A&O'ers is geweest en waarbij communicatie een belangrijke plaats innam. Het project mondde uit in een invitational conference, een kwantitatief en een kwalitatief onderzoek onder A&O'ers, een boek over 10 jaar A&O, een toekomstconferentie en een afsluitende jubileumconferentie. Producten en resultaten die niet alleen leiden tot een verdere onderbouwing van het vak maar ook tot verdere profilering van de A&O-deskundige als expert op het gebied van arbeid en gezondheid op organisatieniveau.

Het A&O-vak

De eerste 10 jaar van het vak worden gekenmerkt door een ontwikkeling in de breedte.

Een deel van de A&O'ers gaat met het vak zelf aan de slag met vraagstukken die zich aandienen. En doet dit in de stijl en rolopvatting van de Arbodienstverlening: de A&O'er verricht expertmatig werk zoals het doen van onderzoek, het schrijven van rapporten en het verzorgen van adviezen op afdelings- en managementniveau. Deze taakin-vulling uit zich ook in het voornamelijk doen van RI&E's, PAGO's, welzijns-onderzoeken en onderzoeken naar werkbeleving en medewerkertevredenheid. Verder verzorgt de A&O'er trainingen (met name aan leidinggevend) in kader van verzuimbeleid en hun taken daarin.

Een ander deel van de A&O-deskundigen verbreedt juist de aandacht van georganiseerde zorg voor Arbo naar aspecten van inhoud en organisatie van het werk zoals taakroulatie, taakverbreiding, taakverrijking et cetera. En kijkt naar samenwerkingsvraagstukken zoals teamontwikkeling en coaching van het management.

Een deel van de A&O-deskundigen dat is opgeleid tot dit vak vanwege de wettelijke eis die in dit verband aan de Arbodienst wordt gesteld, vindt weinig tot geen ruimte en condities om het vak in de markt van de Arbodienst neer te zetten en gaat vervolgens door met wat ze daarvoor ook al deden als psycholoog, bedrijfsmaatschappelijk werker, Arbo-adviseur, P&O'er et cetera. Het werk is dan gericht op individuele begeleiding van werknemers, meditation, werk als vertrouwenspersoon et cetera. Tot slot stroomt een deel van de A&O'ers door naar management- en commerciële taken.

Gevolg hiervan is dat na 10 jaar de professionele positie van de A&O'er, zowel binnen als buiten de Arbodienst, relatief

zwak is. Er is binnen en buiten de beroepsgroep geen duidelijk en eenduidig beeld van de begrenzing van het werkdomein en de daarbinnen geboekte resultaten. De identiteit van de beroepsgroep is niet sterk, hetgeen A&O'ers die wel succesvol zijn minder aanspoort om zich als lid van die beroepsgroep te profileren: ze noemen zich organisatieadviseur.

De ontwikkelingen van 10 jaar A&O vormden de aanleiding tot het project Kwaliteit en Toekomst van de Arbeids- & Organiseatiekunde met als doel een verduidelijking en versterking van de positie van de A&O-deskundige. Dit artikel beschrijft de aanpak van het project, de onderdelen die hiertoe behoren en de resultaten van het project. Het artikel eindigt met een visie op de toekomst van het A&O-vak. Dit artikel kan gezien worden als de evaluatie van het project en vormt een blauwdruk voor het realiseren van een idee tot een project met een hoge participatiegraad.

De arbeids- en organisatiedeskundige

De Arbeids- en organisatiedeskundige (A&O'er) is als functie in 1993 ontwikkeld. Met het inwerking treden van de Arbo-wet in 1994 is de Arbeids- en Organiseatie (A&O) deskundige naast de bedrijfsarts, de veiligheidskundige en de arbeidshygiënist als kerndiscipline ingesteld. De kerntaken van de A&O-deskundige zijn als volgt omschreven:

- optimaliseren van arbeidsinhoud en de organisatie van het werk
- ontwikkelen en implementeren van (arbo)zorgsystemen
- ontwikkelen, verbeteren en implementeren van verzuimbeleid

Binnen de context van werk ondersteunt de A&O-deskundige de werkgever in het organisatie- en gezondheidsbeleid met als doel de gezondheid, inzetbaarheid en productiviteit van werknemers te

beschermen, te behouden en te bevorderen. Daarmee heeft de A&O-deskundige expliciet de taak een bijdrage te leveren aan de preventie en zijn of haar activiteiten vorm te geven op organisatieniveau.

Tegelijk met de invoering van de A&O-deskundige als kerndiscipline is in 1994 de beroepsvereniging voor A&O-deskundigen opgericht, de BA&O. De doelstelling van deze vereniging is deskundigheidsbevordering en belangenbehartiging. Dit uit zich in profilering van het A&O-vak, een onderbouwing van het werk en het versterken van de netwerken van A&O-deskundigen zowel intern als extern, richting de beroepsverenigingen van de andere kerndeskundigen (NVAB, NVVK, NVVA), het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en commissies zoals de Commissie Werkend Perspectief.

Het initiatief

Dit project is tot stand gekomen door een initiatief vanuit de werkgroep Kwaliteit en Profilering van de BA&O met in het achterhoofd het 10-jarig bestaan van het A&O vak en de beroepsvereniging en de verdere profilering van de A&O-deskundige en het vak. De werkgroep heeft dit idee aangekaart in gesprekken met vakgenoten, wetenschappers en beleidsmakers. Het idee ontwikkelde zich daardoor gaandeweg tot de pijlers van het project: beschrijving van de *body of knowledge* van de A&O-deskundige en het opsporen, beschrijven en ontsluiten van *good practices* binnen het huidige werkveld. De werkgroep Kwaliteit en Profilering sloot met het programmavoorstel goed aan bij de doelstelling van de BA&O: een verdere wetenschappelijke onderbouwing en professionalisering van het vakgebied, zodanig dat A&O'ers gezien worden als dé deskundige binnen het vakgebied.

De activiteiten die uit het programmavoorstel voortvloeiden zijn: *invitational conference*, onderzoek onder A&O'ers, de ontwikkeling van een boek, toekomstconferentie en een jubileumconferentie. Naast het inhoudelijk uitwerken van het idee, is gezocht naar bronnen van financiering. Met financiering van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Stichting Instituut Gak (SIG) is het project tot stand gekomen. Ook de BA&O en SKB, Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid hebben financieel en in de vorm van mankracht in het project geïnvesteerd.

Doel van het project

Het centrale doel van het project is een verdere onderbouwing en profilering van het A&O-vak. Dit laat zich vertalen in de volgende twee doelstellingen:

- Het beschrijven van de *body of knowledge* van de A&O-deskundige
- Het ontsluiten van *good practices* binnen het huidige werkveld.

Een ander doel is dat het een project voor en door A&O'ers wordt, waarover gecommuniceerd wordt zowel binnen de beroepsgroep als daarbuiten.

Aanpak van het project

Het A&O-werk kenmerkt zich door een projectmatige aanpak (Peereboom et al., 1997; Baart et al. 2004; Raaijmakers & Verschuren, 2005): diagnose van het probleem, het creëren van een structuur, plan van aanpak, uitvoering en evaluatie. En mensen betrekken bij de uitvoering en communiceren over de activiteiten die worden ondernomen. Zo is ook dit project opgebouwd. Hiertoe zijn de volgende activiteiten binnen het project geformuleerd:

- het organiseren van een *invitational conference* (diagnose, plan van aanpak)
- een vragenlijstonderzoek onder A&O'ers (diagnose, uitvoering)
- het ontwikkelen van een handboek (uitvoering)
- het organiseren van een toekomstconferentie (uitvoering, plan van aanpak)
- het organiseren van een jubileum conferentie (uitvoering)
- communicatie over het project

Bij de ontwikkeling van het boek is een Kernredactie en een Redactieraad ingesteld, beide belangrijk om het proces te begeleiden. De Kernredactie coördineerde de ontwikkeling van het boek en was eindverantwoordelijk voor dit proces. De Redactieraad adviseerde de Kernredactie met betrekking tot de inhoud, opzet en vormgeving van het boek en toetste het boek op bruikbaarheid en herkenbaarheid voor de doelgroep (A&O-deskundigen, andere professionals op het gebied van arbeid en gezondheid en hun klanten: werkgevers). In de Redactieraad namen vertegenwoordigers deel vanuit de wetenschap, arbodienstverlening en de grootste werkgever van A&O'ers, het bestuur van de BA&O, vanuit opleidingen, registratie en certificatie. De Redactieraadleden hadden ook een actieve rol in de toekomstconferentie over het A&O-vak en de jubileumconferentie.

De werkgroep Kwaliteit en Profilering van de BA&O begeleidde het gehele traject met ondersteuning vanuit SKB, Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid.

Leden van de Redactieraad

Dr. Arnold Bakker, universitair hoofddocent Universiteit Utrecht
Sociale en Organisatie Psychologie

Drs. Piet Bakker, corporate adviseur Arbo Luchthaven Schiphol en
bestuurslid SRAO

Drs. Dick van der Laan, directievoorzitter Arbo Unie (voorzitter
Redactieraad)

Dr. Gerhard Smid, programmamanager Sioo

Drs. Cokkie Verschuren, bestuurslid BA&O

Leden van de Kernredactie

Drs. Charles Engelen, werkgroep Kwaliteit en Profilerings

Drs. Paul Baart, werkgroep Kwaliteit en Profilerings

Drs. Tamara Raaijmakers, SKB Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid]

Invitational conference

Als zichtbare start van het project is een *invitational conference* georganiseerd met als doel om interne en externe kwaliteitscriteria voor A&O'ers te formuleren. Onder de interne kwaliteitscriteria vallen bijvoorbeeld beroepsvoorschriften en scholing, onder externe kwaliteitscriteria de betere afstemming met collega's en klanten. De *invitational conference* diende ook om inhoud en vorm te geven aan de ontwikkeling van het boek over 10 jaar A&O.

De groep genodigden voor de *conference* is samengesteld door bij contact met gerenommeerde personen in dit vakgebied te vragen naar nog eens 3 namen die voor dit werkgebied relevant zijn. Op deze manier zijn de *opinion leaders* naar voren gekomen binnen het veld, maar ook binnen de wetenschap, de opleidingen, werkgevers- en werknemersorganisaties. In totaal namen circa 45 mensen deel aan deze *invitational conference* met vertegenwoordiging vanuit:

Het veld: het is een project door en voor A&O'ers. Zowel bestuursleden als leden van de BA&O en andere professionals werkzaam als A&O-deskundige waren op de conferentie aanwezig. De voorzitter van de BA&O, Jan Touwslager was een van de sprekers op deze dag.

De overheid: de A&O is door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aangesteld als kerndiscipline binnen de Arbowet. Henk Schrama, directeur Arbozorg en Verzuimbeleid op dat moment, was spreker op deze dag.

De wetenschap: Vanuit de wetenschap gaf Wilmar Schaufeli, Universiteit Utrecht Capaciteitsgroep Sociale en Organisationspsychologie zijn visie op de A&O-deskundige en het vak. Ook was er vertegenwoordiging vanuit Universiteit Tilburg, Departement van Personeelwetenschappen aanwezig.

De opleidingen: zowel vanuit Sioo als vanuit de Haagse Hogeschool, de twee opleidingen voor A&O-deskundigen anno 2004, waren vertegenwoordigers aanwezig.

Werknemersorganisaties: de A&O'er richt zich op gedrag van werknemers in organisaties, de context is mens en werk. Werknemersorganisatie FNV en FNV Bureau beroepsziekten waren dan ook aanwezig.

Werkgeversorganisaties: de klanten van de A&O'ers zijn bedrijven, instellingen en ondernemingen. Naast werkgeversorganisaties VNO-NCW waren mensen uit het bedrijfsleven zelf aanwezig.

Arbodienstverlening: A&O-deskundigen zijn veelal werkzaam bij Arbodiensten. De brancheorganisatie BOA en afzonderlijke arbodiensten waren tijdens de conferentie vertegenwoordigd. Lid van de Raad van Commissarissen van de grootste werkgever van A&O'ers, Arbo Unie, Trude Maas was dagvoorzitter. Dick van der Laan, voorzitter van de hoofddirectie Arbo Unie was een van de vier sprekers deze dag.

Voorafgaand aan de *invitational conference* is er veel contact geweest tussen de werkgroep Kwaliteit en Profilerings en de uitgenodigde deelnemers. Hieruit ontstond de opzet van de *conference*: een searchconference waarin zoveel mogelijk relevante input van alle deelnemers werd verzameld door te werken in een open space werkvorm. Hierbij stond de beantwoording van de volgende vragen centraal:

- Wat is nu eigenlijk dat vak van A&O-deskundige?
- Wie zijn de collega's van de A&O'er? Met wie werkt hij of zij samen?
- Kan een A&O'er een loopbaan in dit vak opbouwen of gaat het eerder om een tijdelijke functie die een professional uitvoert?
- Welke goede praktijkvoorbeelden van A&O-werk zijn er?

Het belangrijkste doel was de ideeën die leven op deze vragen boven water te krijgen en verder uit te werken in het vervoltraject van het project. Als belangrijke thema's voor het A&O-vak kwamen naar voren: kwaliteitsborging in opleiding en certificering, integraal gezondheidsbeleid, de ontwikkeling van een *business case* A&O, A&O'er als deskundige in organisatiegedrag met het accent op welzijn en gezondheid, internationalisering, preventieve arbodienstverlening en goede praktijken van A&O-werk. Voor een uitgebreid verslag van de *invitational conference* wordt verwezen naar Duijn (2003).

A&O te boek

Het boek over 10 jaar A&O had het volgende tot doel:

- profilering/marketing van het vak A&O
- (potentiële) klanten, collega's en andere professionals op het gebied van arbeid en gezondheid kennis en kunde tonen
- inzicht bieden in het professioneel werkkterrein van A&O afbakenen
- *state of the art* van methoden en technieken vastleggen
- ingaan op de toekomst van het A&O-vak

De thema's die volgden uit de *invitational conference* zijn in het boek 'Succesvol organiseren van werk en gezondheid. De balans van 10 jaar A&O' (Baart et al.,

2004) uitgewerkt. Na een korte inleiding over de A&O-deskundige en het vak, vertellen pioniers en gerenommeerde vakgenoten over de ontstaansgeschiedenis van het A&O-vakgebied en de ontwikkelingen van de afgelopen 10 jaar. Het beeld dat hieruit naar voren komt, is dat A&O-adviseurs de afgelopen jaren mooi werk hebben verricht. Er is een voorsprong op andere disciplines in de arbodienstverlening: A&O'ers hebben altijd al veel werk gedaan dat niet voortkomt uit de wettelijke verplichtingen. Maar de A&O'er is er nog niet. Het vak en de deskundige moeten zich verder profileren.

Vervolgens bieden de resultaten van een onderzoek onder A&O'ers (zie ook kopje Onderzoek onder A&O'ers) inzicht in de professionele achtergrond van A&O'ers: Wat doen A&O'ers? Wat zouden ze moeten en wat zouden ze willen doen? En met wie werken ze samen? Centraal in het boek staan 9 voorbeelden van A&O'ers en hun klantorganisaties. Aansprekende verhalen over A&O-werk binnen banken, een verzekeringsmaatschappij, een servicepunt voor beroepsonderwijs en volwasseneneducatie maar ook het A&O-werk binnen een Gemeentelijke dienst, een slachterij, een productiebedrijf, een chemisch bedrijf en een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking komt aan bod. Een keur aan bedrijven die de diversiteit van het A&O-werk onderstrepen.

Praktijkvoorbeelden A&O-werk in het kort

Fortis: Een aanpak van verzuim en stress door het veranderen van de managementstructuur resulterend in concrete interventies op arbeidsinhoud en arbeidsorganisatie van personeel.

NOVO: Organisatieontwikkelingstraject waaraan parallel een opleidingstraject voor leidinggevend en medewerkers loopt

Straatman Poultry: Een MKB-aanpak met een beloningsstructuur om te komen tot een gezond werkend bedrijf

Rabobank: Een geïntegreerd en intern gebruikte monitor van medewerkerstevredenheid, klanttevredenheid en het financiële aspect

Swedish Match Lighters: Gezonde medewerkers in een gezond bedrijf door het herorganiseren van het werk en ontwikkelingsmogelijkheden voor medewerkers

Interpolis: Interventies op managementgedrag met een sterke nadruk op scholing en opleiding

Bve Raad: Biedt mogelijkheden in de vorm van een partituur om mensgericht management vorm te geven

Veegdienst: Competentieprofielen als structuur om pestgedrag op de werkvloer aan te pakken

Dow: Een welzijnsstresspreventieproject met als centrale spil een monitor voor het management

Vanuit deze praktijk zijn de instrumenten en werkwijzen van A&O'ers beschreven (Baart et al., 2004). Bij de beschrijving van de instrumenten is onderscheid gemaakt in vier soorten instrumenten:

- Traditioneel gebruikte instrumenten zoals de RI&E, PAGO
- Instrumenten volgend uit de praktijkvoorbeelden. Het betreft een verzuimanalyse instrument van Fortis, de carrouselmethodiek ingezet bij NOVO, het Rabobank Kompas Medewerkerswaarde, de *interpersonal style profile* van Interpolis, de Partituur van de Bve Raad en het welzijnsstresspreventieprogramma van Dow.
- Overige instrumenten die A&O'ers inzetten. Dit zijn de WEB-monitor (Werkstressoren, Energiebronnen, Burnout/Bevlogenheid), de *Work Experience Scan* (WES) en de VBBA (Vragenlijst Beleving en Beoordeling van de Arbeid)
- Kansrijke A&O-instrumenten. De IGM meter als onderdeel van de methodiek Integraal gezondheidsmanagement (IGM), de Sociaal Accountant® en een kosten-batenanalyse van een A&O-interventie.

Het boek sluit af met het aanstippen van innovatieve toekomstperspectieven en -mogelijkheden voor A&O-werk. Aan het boek hebben circa 100 mensen meegewerkt, afkomstig uit het A&O-veld, wetenschap, opleidingen maar ook de klanten van de A&O'ers, de werkgevers en de uiteindelijke doelgroep van het A&O-werk, de werknemers hebben een belangrijke rol gekregen in het boek.

Onderzoek onder A&O'ers

In het boek zijn ook de resultaten van het onderzoek onder A&O'ers gepresenteerd in hoofdstukvorm, hoofdstuk 3. Om een goed beeld te krijgen van de huidige groep professionals die als A&O-deskundige werkzaam zijn, is een onderzoek onder A&O'ers uitgevoerd (Van Eekelen & Broersen, 2004). Het onderzoek ging in op vragen als:

- Wat is de achtergrond van de A&O'er?
- Waar is de A&O'er werkzaam?
- Hoe zien de werkzaamheden van de A&O'er eruit?
- In opdracht van wie werkt de A&O'er
- Met wie werkt de A&O'er samen?
- Hoe zien de A&O'er zijn of haar werkzaamheden in de toekomst?

Om het antwoord op deze vragen en daarmee de samenstelling en de kenmerken van de beroepsgroep zo goed mogelijk te kunnen inventariseren zijn circa 400 A&O-deskundigen benaderd om een *online* vragenlijst in te vullen. De adressen van deze deskundigen zijn verkregen via de BA&O en via de opleidingen, Sioo en Haagse Hogeschool. In totaal hebben 157 mensen deelgenomen aan het onderzoek, een respons van 45%.

De vragenlijst is opgesteld aan de hand van het beroepsprofiel, opleidingscurricula en certificeringcriteria zoals geformuleerd door de Stichting Registratie Arbeids-

en Organisatiedeskundigen (SRAO) en bestaat uit 30 merendeels kwantitatieve vragen.

Tevens is met 11 A&O-deskundigen een kwalitatief onderzoek gehouden in de vorm van een telefonisch interview als aanvulling op het vragenlijst onderzoek. Aan deze deskundigen werd aan de hand van de resultaten van het vragenlijstonderzoek dieper ingegaan op de kernactiviteiten van A&O'ers met vragen over multidisciplinair samenwerken, ingezet instrumentarium, prioriteiten binnen het vakgebied, beroepsvereniging en registratie.

Uit het onderzoek volgt dat de A&O'er anno 2004 op hoofdlijnen als volgt kan worden getypeerd:

De A&O-deskundige is een vrouw van 44 jaar. Het merendeel van haar loopbaan is ze werkzaam bij een Arbodienst hoewel ze ook steeds meer en meer zelfstandig werkzaam is binnen de Arbozorg. Ze heeft als professional een sociaal wetenschappelijke achtergrond en is hoogst waarschijnlijk Arbeids- & Organisatiepsycholoog. Ze is lid van de BA&O en heeft de kopopleiding voor A&O gedaan, hoewel ze niet is geregistreerd bij de SRAO.

Als ze wel geregistreerd is werkt ze bij een interne Arbodienst.

In haar werk richt ze zich met name op de begeleiding van groepen, afdelingen en het management van organisaties. Dit verwacht ze ook in de toekomst te blijven doen. In haar werk binnen klantorganisaties werkt ze voornamelijk samen met P&O medewerkers, HR managers en mensen van het strategisch kader. Binnen de Arbodienst heeft ze met name contact met bedrijfsartsen en vaak ook met arbeidshygiënist en veiligheidskundigen.

Voor een meer uitgebreide beschrijving van de onderzoeksresultaten wordt verwezen naar Van Eekelen & Broersen (2004) en Baart et al. (2004).

Toekomstconferentie

Voor de visie op de toekomst van het A&O-vak is een toekomstconferentie gehouden. Deze conferentie bestond uit twee delen: een bijeenkomst en een schriftelijke reactie op stellingen.

Tijdens de bijeenkomst presenteerden vertegenwoordigers vanuit de wetenschap, werkgeversorganisatie, opleiding, arbodienstverlening, kenniscentrum arbeid en gezondheid en het bestuur van de BA&O hun visie op de toekomst van het A&O-vak. Het tweede deel betrof het voorleggen van stellingen over het A&O-vak. De stellingen gingen over het profiel van de A&O'er, het resultaat van A&O-werk, onderzoek en A&O, positionering in de nieuwe arbodienstverlening, rol van de A&O'ers ten opzichte van andere disciplines, aansluiting bij andere beroepsverenigingen, praktijkvoorbeelden. De stellingen

werden geponeerd in het kader van de toekomst van het vak.

De toekomstvisie is tot stand gekomen met de actieve bijdrage van:

Dr. Arnold Bakker, Universiteit Utrecht
Drs. Piet Bakker, Luchthaven Schiphol en SRAO
Mr. Inge de Jong, AWWN
Klaas Keizer MWO, Arbo-servicepunt BVE
Drs. Dick van der Laan, Arbo Unie
Dr. Erik van de Loo, Phyleon
Prof. Dr. Wilmar Schaufeli, Universiteit Utrecht
Dr. Gerhard Smid, Sioo
Margot Smits, SKB Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid
Wim van Veelen, FNV Vakcentrale
Dr. Marc van Veldhoven, Universiteit Tilburg
Drs. Cokkie Verschuren, TNO Arbeid en bestuurslid BA&O
Drs. Charles Engelen, werkgroep Kwaliteit en Profilerings
Drs. Paul Baart, werkgroep Kwaliteit en Profilerings
Drs. Tamara Raaijmakers, SKB Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid

Als belangrijkste resultaten op het gebied van de toekomstvisie komen naar voren dat voor een verdere kwaliteitsverbetering van het werk van A&O'ers criteria voor een A&O-aanpak en richtlijnen voor A&O-instrumentarium ontwikkeld dienen te worden. Deze dienen ingebed te zijn in scholing en certificering van A&O-deskundigen. Verder dient er meer profilering te zijn van de goede praktijkvoorbeelden van A&O werk: deze voorbeelden kunnen als instrumentarium ingezet worden om het A&O vak te promoten. Naast praktijkvoorbeelden, geeft een *business case* inzicht in de resultaten die A&O-werk kan opleveren. Zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin.

Jubileumconferentie

Het project is afgesloten met een jubileumconferentie georganiseerd door de BA&O in samenwerking met SKB, Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid. De conferentie had het volgende tot doel:

- historie, onderbouwing van het vak en verworvenheden van de A&O-deskundigen en hun werk in het voetlicht brengen
- profilering van het vak door aansprekende en actieve workshops, vooraanstaande sprekers en de goede praktijkvoorbeelden benoemen
- het geven van een toekomstvisie op het vak
- en het vieren van het 10-jarig bestaan van het vak en de A&O-deskundige

Tijdens de plenaire gedeelten in de ochtend en middag gaven sprekers afkomstig uit werkgevers- en werknemerszijde, vanuit de overheid en vanuit het bestuur van de beroepsvereniging hun visie op 10 jaar A&O. De workshops waren gecentreerd rondom de volgende zes

thema's: 1) integraal gezondheidsmanagement, 2) pestgedrag, cultuur en omgangsvormen, 3) samenwerking tussen klant en A&O-deskundige, 4) resultaatgericht werken in arbo en verzuim, 5) samenwerking tussen professionals en 6) A&O-instrumentarium.

De workshops hadden een interactief karakter, met veel ruimte voor uitwisseling van ervaringen. Tijdens de workshops zijn ook goede praktijkvoorbeelden van A&O-werk gepresenteerd. Als afsluiting van de dag werd het boek over 10 jaar A&O overhandigd aan vertegenwoordigers van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, werkgeverorganisatie VNO-NCW en werknemerorganisatie FNV en de deelnemers.

Voor een uitgebreid en inhoudelijk verslag van de conferentie wordt verwezen naar Nieuwsbrief Kwaliteit en Toekomst van de A&O (SKB, december 2004).

Aan de conferentie namen circa 150 mensen deel: actieve A&O'ers al dan niet lid van de beroepsvereniging BA&O, bestuursleden van BA&O, vertegenwoordigers vanuit de stichting Registratie Arbeids- en Organisatiedeskundigen (SRAO), A&O-opleidingen, vanuit de overheid, vanuit werkgever- en werknemersorganisaties, vanuit kenniscentra en overige geïnteresseerden.

Sprekers tijdens de jubileumconferentie:

Jan Touwslager, voorzitter BA&O

Drs. Dirk Veldhorst, hoofd Medische Dienst Akzo Nobel

Mr. R. van Steenberghe, beleidsmedewerker FNV

Drs. Henk Schrama, directeur Arbozorg en Verzuimbeleid Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Mr. Jan Willem van den Braak, directeur Sociale Zaken VNO-NCW

Ton Heerts, secretaris Federatiebestuur FNV

Communicatie

Over de ontwikkelingen binnen dit project is op diverse manieren gecommuniceerd in de vorm van:

- projectvoorstellen richting BA&O, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Stichting Instituut Gak (zie referenties)
- berichtgeving in de BA&O nieuwsbrief
- berichtgeving op de websites van BA&O, SKB en SIG
- presentaties op bijeenkomsten van de BA&O
- presentaties op (internationale) conferenties (in aanvraag)
- een boek over 10 jaar A&O
- een persbericht over het boek en de jubileumconferentie
- conferentievorslagen
- projectnieuwsbrieven (begin oplage 350x, eind oplage 650x)
- in contacten met derden
- dit artikel.

Proces- en effectevaluatie

De eerste ideeën voor dit project zijn begin 2003 ontstaan. In november 2003 lag er een goedgekeurd projectvoorstel. De start van het project heeft plaatsgevonden in december 2003 met de *invitational conference*. De verdere uitwerking van het project heeft in 2004 plaatsgevonden. Het project is in november 2004 met de presentatie van het boek en de jubileumconferentie afgerond. In december 2004 is de laatste projectnieuwsbrief aan alle bij het project betrokken mensen verstuurd. Een tijdsbalk geeft het verloop in de tijd van het project op hoofdlijnen weer. In krap een jaar tijd is met dit project bereikt dat er het nodige is gedaan aan de profilering van het A&O-vak in de vorm van 3 conferenties, een boek, presentaties, nieuwsbrieven en andere vormen van berichtgeving over het project en daarmee het A&O-vak.

Aan de conferenties namen respectievelijk circa 45, 15 en 150 mensen deel. Aan het vragenlijstonderzoek namen 157 mensen deel, nog eens 11 mensen zijn telefonisch geïnterviewd. Circa 100 mensen waren betrokken bij de totstandkoming van het boek.

De mensen die actief betrokken waren bij dit project waren voor het merendeel werkzaam als A&O-deskundige of binnen een aanpalend gebied. Verder waren wetenschappers, beleidsmakers, werkgevers, werknemers of andere professionals bij het project betrokken. Voor een beroepsgroep die naar schatting bestaat uit circa 400 A&O-deskundigen is dit een hoge participatiegraad.

Inhoudelijk gezien ligt het terrein van de A&O-deskundigen bij uitstek in de kwaliteitsbevordering van arbeid: het optimaliseren van de inhoud van het werk, de omstandigheden, de verhouding en voorwaarden waaronder mensen werken zodanig dat ziekte voorkomen en gezondheid bevordert wordt. Het beleidsmatige deel van dit optimaliseringproces is het Arbo-beleid of gezondheidsmanagement. Hieruit blijkt het projectmatige werken van de A&O'ers als deskundige op het gebied van arbeid en gezondheid. Het project heeft dit beeld van de A&O'er duidelijker neergezet. Zo is de A&O'er weer in beeld bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, werkgever- en werknemersorganisaties en de beroepsverenigingen van de andere kerndisciplines en andere professionals op dit terrein.

Vanuit deze partijen zijn de geluiden over dit project positief. Ook de opdrachtgever van dit project de BA&O, de beroepsgroep zelf en hun klanten zijn positief. Het project heeft het nodige in beweging gezet. De ondersteuning vanuit de werkgroep Kwaliteit en Profilering en SKB, Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid zijn daarbij als waardevol ervaren.

Tot slot

Gedurende het project is er een parallel geweest tussen de activiteiten uit het project en de ontwikkeling van de Beroepsvereniging BA&O. Ongeveer gelijktijdig met de start van dit project trad een nieuwe voorzitter van de beroepsvereniging aan. De pas ingezette koers van de BA&O kreeg hiermee een nieuwe impuls. De regionale structuren werden verder ingezet, waarbij vanuit het bestuur een regio als portefeuillehouder werd aangewezen voor de onderwerpen: vakinhoud & productontwikkeling,

opleidingen, PR & externe communicatie, certificering, accreditatie en registratie en interne communicatie waaronder de BA&O nieuwsbrief en de website. De ontwikkelingen van dit project liepen vooruit op de ontwikkelingen binnen de vereniging. Zo zijn er nog geen criteria en richtlijnen en A&O-aanpak opgesteld. Het is nu aan de beroepsvereniging en de beroepsgroep zelf de in gang gezette ontwikkelingen voort te zetten.

Over de auteurs

Paul Baart is directeur van SKB, Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid.

Charles Engelen is business development manager bij Arbo Unie, opleider bij Sioo en voormalig voorzitter van de BA&O.

Tamara Raaijmakers is werkzaam als projectmanager bij SKB, Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid.

Charles en Paul maken onderdeel uit van de werkgroep Kwaliteit & Profilerings vanuit de BA&O.

Zij hebben het project in gang gezet en begeleid. Tamara ondersteunde hen daarin in de coördinatie en uitvoering. Paul, Charles en Tamara vormden samen de kernredactie van het boek.

Referenties

Arbeids- en Organisatie Deskundigen. Een programma voor Kwaliteit en toekomst van de Arbeids- & Organisatiekunde: projectvoorstel voor het Ministerie van SZW. Beroepsvereniging A&O-deskundigen BA&O. Charles Engelen, voorzitter. 12 november 2003

De Arbeids- en Organisatiedeskundige in ontwikkeling. Vereniging BA&O. J. Touwslager, voorzitter. April 2004

Baart, P., Engelen, C., Raaijmakers, T. (red.)(2004) Succesvol organiseren van werk en gezondheid. De balans van 10 jaar A&O. Eindhoven/Amsterdam: Beroepsvereniging voor Arbeids- en Organisatiedeskundigen/SKB Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid

Duijn, J. (2003). Verslag invitational conference Kwaliteit en toekomst van de A&O-kunde: een eerste afbakening. Bilthoven: Zorg Consult Nederland

Eekelen, A.P.J., van. & Broersen, J.P.J. (2004). De A&O-professional in 2004, een onderzoek onder Arbeids- en Organisatiedeskundigen in Nederland. Amsterdam: SKB

Nieuwsbrieven Kwaliteit en Toekomst van de A&O. In het kader van het gelijknamige project uitgebracht in de maanden Juni, augustus, november en december 2004 door SKB, Expertisecentrum voor Arbeid en Gezondheid, Amsterdam

Peereboom, K.J., Ludding, J.J.M., Woude, M.A., van der (1997). De Arbeids- en Organisatiedeskundige in de Arbodienstverlening. Achtergronden, taakgebieden en praktijk. Den Haag: Sdu Uitgevers

Raaijmakers, T. & Verschuren, C. (2005) De A&O-deskundige. In: Handboek voor de Arbo- en milieucoördinator. 40e aanvulling. Deventer: Kluwer.

Websites

www.baeno.nl

www.kiwa.nl/srao

www.instituutgak.nl

www.minszw.nl

www.skb.nl

Afkortingen

A&O Arbeids- en Organisatiekunde

A&O'er Arbeids- en Organisatiedeskundige

Arbo arbeidsomstandigheden

Arbowet Arbeidsomstandighedenwet

BA&O Beroepsvereniging voor Arbeids- en Organisatiedeskundigen

Bve Beroepsonderwijs & volwasseneneducatie

BOA Branche Organisatie Arbodiensten

IGM Integraal Gezondheidsmanagement

NVAB Nederlandse Vereniging voor Arbeids- en Bedrijfsgeneeskunde

NVVA Nederlandse Vereniging voor Arbeidshygiëne

NVVK Nederlandse Vereniging voor Veiligheidskunde

PAGO Periodiek Arbeids Gezondheidskundig Onderzoek

P&O Personeel & Organisatie

RI&E Risico Inventarisatie & - Evaluatie

Sioo interuniversitair Centrum voor ontwikkeling op het terrein van organisatie- en veranderekunde

SKB Stichting Kwaliteitsbevordering Bedrijfsgezondheidszorg

SRAO Stichting Registratie Arbeids- en Organisatiedeskundigen

VBBA Vragenlijst Beleving en Beoordeling van de Arbeid